

Recognition and Measurement of Cryptocurrencies in Financial Statements prepared in accordance with the IFRS

Libor Vašek

University of Economics, Prague
Faculty of Finance and Accounting, Department of Financial Accounting and Auditing
W. Churchill Sq. 4, 130 67 Prague, Czech Republic
E-mail: vasek@vse.cz

Abstract: *The first cryptocurrency – Bitcoin – started in January 2009 and there is still no official provisions (standard or interpretation) issued by IASB how to recognise and measure cryptocurrencies in the financial statements prepared under IFRS. The entities have different aim to hold and use cryptocurrencies that affects relevant presentation in the financial statements. The paper provides discussion whether currencies can be or not recognised as cash, other financial assets, intangible assets and inventories. A decision whether fair value model or cost model should be used follows the classification.*

Keywords: *IFRS, cryptocurrency, crypto-asset, financial instruments, inventories,*

JEL codes: M41

1 Úvod

Bitcoin, Ethereum, Litecoin a spousta dalších, starších i nových³, známých i neznámých, prověřených i pochybných. Říká se jim obecně digitální měny, lze s nimi platit ve vybraných kavárnách, obchodech, lze je nakupovat s cílem dlouhodobější investice nebo krátkodobé spekulace, dosahovat vysoké zisky i přijímat nemalé ztráty. Jsou nevyzpytatelné, někteří v nich vidí budoucnost, někteří jen bublinu, která musí splasknout⁴. Ať už máte názor na kryptoměny jakýkoliv, s jejich existencí a používáním vyvstaly otázky účetního zachycení a v jednotlivých zemích i otázky souvisejících daňových dopadů.

Těžba kryptoměn v současnosti spotřebuje obrovské množství celosvětové energie a v paralele lze říci, že spousta energie vyžadují i diskuse o tom, jak mají být digitální měny zachyceny v účetnictví a přijatý konsensus vysvětlit těm, kteří kryptoměny využívají. Ta diskuse je umocněna totiž tím, že měna není měnou, prostě bitcoin není jako koruna česká ani euro ani americký dolar. To, co společnost vnímá jako kryptoměnu je třeba v účetnictví zobrazit jinak a minimálně podle současné úpravy rozhodně ne jako měnu, jako součást peněžních prostředků.

Účetní předpisy, a je vcelku jedno, jakou úpravu vezmeme v úvahu, zdali české účetní předpisy, jiné národní účetní předpisy evropské nebo anglosaské či Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS), jsou ve výrazném časovém zpoždění a neposkytují žádný oficiální standard, pravidlo. Existují proto neoficiální diskuse, jaké nejvhodnější účetní řešení v rozsahu existujících pravidel a požadavků použít k zachycení a ocenění kryptoměn v účetních závěrkách. Cílem tohoto příspěvku je právě zmapovat tato řešení v rozsahu IFRS.

2 Přehled literatury

Ač se bitcoin objevil již v lednu 2009, tj. téměř před 10 lety, účetní pravidla neposkytují pravidla a požadavky, jak jej v účetní závěrce zobrazit. Tvorba účetních pravidel je ponechána na vedení účetních jednotek, které musí zajistit věrné zobrazení a musí

³ Bitcoin jako první kryptoměna se objevil v lednu 2009. Ethereum byla spuštěna v létě 2015 a o dalších se mluví.

⁴ Dle Warren Buffett bitcoin nelze považovat za investici obdobně jako akcie, dluhopisy, nemovitosti, zlato, protože nemají hodnotu samy o sobě. Podkladem není něco, co by produkovalo, ale jde pouze o to, zdali najdete někoho, kdo je ochoten zaplatit více a hodnota bitcoinu se tak odvíjí z toho, co lidé jsou ochotni zaplatit.

posoudit obsah a záměr realizovaných transakcí a vhodně jim nastavit účetní zachycení včetně souvisejícího ocenění.

Účetní zobrazení kryptoměn se tak objevuje pouze v diskusních příspěvcích a odlišných názorech různých autorů (Raiborn, Sivitanides 2015 nebo Berchowit 2017), což může být pouze inspirativním a podpůrným dokumentem pro rozhodnutí vedení, které svá účetní pravidla bude muset reflektovat ve vztahu k existujícím standardům.

Velmi věcným rozbohem je diskusní materiál zpracovaný Radou pro australské účetní standardy (AASB) pod názvem Digital currency – A case for standard setting activity, která jej zveřejnila v prosinci 2016 i jako jeden z pracovních materiálů k rozpoutání diskuse v rámci rozsahu IFRS směrem k IASB (Venter, Henry 2016).

3 Výsledky a diskuse

Kryptoaktiva jako peníze

Peníze a peněžní ekvivalenty definuje IAS 7 *Výkaz peněžních toků*, přičemž všeobecné závěry jasně říkají, že digitální měnu nelze v současnosti zahrnout do kategorie *Peníze a peněžní ekvivalenty*. **Nejedná se o peníze**, protože digitální měně chybí všeobecná akceptace, není regulována a není vydávána centrální bankou. Nejedná se ani o peněžní ekvivalent, protože jeho vlastností je malé riziko změn v hodnotě, zatímco digitální měna je vystavena i obrovským změnám tržní hodnoty v krátké době. Je tedy kryptoměna jiným typem finančního aktiva?

Kryptoaktiva jako finanční nástroj

V návaznosti na nenaplnění kategorie peněz a peněžních ekvivalentů přichází otázka, zdali jde o finanční nástroj a zdali lze digitální měnu zahrnout např. do krátkodobého finančního majetku oceňovaného reálnou hodnotou s přeceněním do výsledku hospodaření. Nelze. **Digitální měna není ani obecně finančním nástrojem**, tj. finančním aktivem u toho, kdo ji kupuje, protože nevyhovuje relevantním definicím obsaženým v IAS 32 *Finanční nástroje: prezentace*. Vlastností finančního nástroje je smluvní vztah, kdy jedné straně vzniká finanční aktivum a druhé finanční závazek (případně kapitálový nástroj), přičemž ta první strana získává smluvní právo obdržet peníze nebo jiné finanční aktivum a druhé straně vzniká povinnost peněz nebo jiné finanční aktivum dodat. Vlastností digitální měny je anonymita, nevzniká duální vztah mezi kupujícím a prodávajícím, mezi investorem a emitentem.

Kryptoaktiva jako nehmotný majetek

Neboť digitální měnu lze vnímat jako blíže neidentifikovatelné nepeněžní aktivum bez fyzické podstaty, objevují se úvahy jejího zachycení v rámci nehmotného majetku, a tedy použití IAS 38 *Nehmotná aktiva*. Myšlenka na nehmotná aktiva může být lákavá i z toho důvodu, že v IAS 38 existuje model přecenění, který umožňuje nehmotná aktiva oceňovat reálnou hodnotou, jsou-li obchodovány na aktivním trhu. Tuto podmínku digitální měny zajisté splňují, mají své trhy, ty jsou aktivní a svým vývojem determinují tržní hodnotu, která by se dala uvážit jako reálná hodnota. Změna reálné hodnoty (růst) však v takovém případě neovlivňuje výsledek hospodaření, ale ostatní úplný výsledek a byla by kumulována v samostatné složce vlastního kapitálu do okamžiku prodeje měny. Nebylo by dosaženo zobrazení průběžného dopadu do výsledku, pokud by tržní hodnota kryptoměny rostla. Pojdme ale tuto úvahu trochu zkrátit, protože i v IAS 38 jsou určité mantinely, na které digitální měna naráží. IAS 38 vylučuje ze svého rozsahu nehmotná aktiva držaná k prodeji v rámci běžné obchodní činnosti a taková aktiva mají být zachycena, oceněna a vykázána dle IAS 2 *Zásoby*.

Pokud tedy uvážíme **účetní jednotku, která nakoupila digitální měnu s úmyslem dlouhodobější držby** (nelze také zapomenout na IAS 1 *Sestavování a zveřejňování účetní závěrky*, který vymezuje krátkodobá a dlouhodobá aktiva a v tomto kontextu digitální měna nesmí být držena k obchodování, její realizace, využití, prodej nesmí být očekáván během 12ti měsíců od rozvahového dne) a nikoliv za účelem prodeje a obchodování s ní

(včetně využívání kryptoměny k nákupu jiných aktiv a služeb), lze v současné úpravě IFRS dojít k závěru použití IAS 38, ač všichni cítíme, že to asi není nejvhodnější řešení. K ocenění je pak vhodný model přecenění s dopadem do ostatního úplného výsledku, pokud hodnota roste, a s dopadem do výsledku hospodaření, pokud hodnota klesá pod pořizovací cenu. Tímto přístupem dojde k zobrazení tržní hodnoty v rozvaze společnosti, ale bez dopadu na výkonnost, dokud nebude kryptoměna prodána, pokud její hodnota v čase poroste. Přirozeně může vzniknout otázka, jak přistoupit k odpisování, když je to nehmotné aktivum – dlouhodobý majetek. Pro digitální měnu by bylo vhodné uvážit klasifikaci nehmotného aktiva s neurčitou dobou použitelnosti (*indefinite useful life*), protože těžko odhadovat, zdali doba použitelnosti je dva roky, pět nebo deset let, a IAS 38 pro tuto kategorii nastavuje účetní řešení bez odpisování, ale s pravidelným každoročním posouzením účetní hodnoty na znehodnocení (*impairment*). Pokud by byl používán model přecenění, znehodnocení by bylo v účetní závěrce reflektováno. V každém případě úvaha volby nehmotného aktiva je velmi omezená a v praxi spíše neaplikovatelná, protože bude vzbuzovat otázku věrného zobrazení ohledně zachycení investice do kryptoměny jako nehmotného aktiva mezi jinými aktivy typu obchodní jméno, obchodní známka, licence, výrobní postupy, zákaznické seznamy aj. aktiva využívána k výrobní a obchodní činnosti účetní jednotky.

Kryptoaktiva jako zásoby

Vylučovací metodou v předcházejících úvahách se dostáváme ke klasifikaci digitální měny jako zásoby a její zachycení a ocenění v účetní závěrce v souladu s IAS 2 *Zásoby*. V případě **společnosti, která digitální měnu těží** (tzv. těžař), není o použití pravidel pro zásoby diskuse. Obchodní aktivitou takové společnosti je produkovat kryptoměnu, která je ve výsledku výrobkem, který je prodáván. Společnost tak musí kalkulovat náklady na výrobu s dopadem do výsledku hospodaření a hodnota prodané měny vede k zachycení tržeb z prodeje výrobků v souladu s IFRS 15 *Výnosy ze smluv se zákazníky*.

Stále je tu ale otevřená otázka, jak s digitální měnou mají naložit Ti, co ji **nakupují za účelem dalšího prodeje, resp. užití v rámci obchodních transakcí**. I pro ně se jeví jako nejvhodnější účetní řešení v souladu s IAS 2. Zásoby zahrnují aktiva držena k prodeji v rámci běžné podnikatelské činnosti. Z IFRS však už není úplně jasné, co všechno lze považovat za „prodej/držbu v rámci běžné obchodní činnosti“ a zdali situaci, kdy společnost nakoupí digitální měnu jako prostředek pro další platbu, tj. později za digitální měnu nakoupí jiné aktivum nebo službu nebo vyplatí zaměstnanecký benefit, lze zahrnout do tohoto rozsahu. Prozatím v situaci limitované úpravy je publikován názor, a objevuje se i v dokumentu AASB, že lze u digitální měny běžnou podnikatelskou činnost vnímat širěji. Při použití IAS 2 bude digitální měna oceněna v hodnotě nižší z pořizovacích nákladů a čisté realizovatelné hodnoty. Při pořízení tedy ve výši pořizovacích nákladů a následně bez přecenění, pokud tržní hodnota digitální měny roste, ale se zohledněním snížení hodnoty jakožto ztráty ve výsledku hospodaření, pokud tržní hodnota klesne pod původní pořizovací cenu. Při úbytku (prodeji, použití, poskytnutí) digitální měny je její výše oceněna metodou FIFO nebo váženým aritmetickým průměrem (AVCO) obdobně jako zásoby jiného druhu (běžné zboží, výrobky, materiál). Ve výsledku hospodaření by měla být hodnota úbytku kryptoměny promítnuta jako náklad na prodej zásob, zatímco prodejní cena jako tržba z prodeje zásob, která by měla být v rozsahu IFRS 15.

Je-li digitální měna použita k pořízení jiného aktiva, dochází ve své podstatě k nepeněžní směně (to vychází z prvotního závěru dříve odůvodněného, dle něhož kryptoměnu nelze považovat v účetní závěrce za měnu a peníze, ale naopak za nepeněžní aktivum). Při směně je ocenění úbytku kryptoměny jasné a vychází z použití nákladového vzorce (FIFO, AVCO). Aktivum, které je tou směnou získáváno (případně služba), by mělo být oceněno tržní hodnotou kryptoměny determinovanou k okamžiku transakce. Pokud tedy tržní hodnota kryptoměny je k datu transakce vyšší než historické ocenění, je třeba do výsledku hospodaření promítnout zisk ve výši rozdílu. Je to analogie transakce, kdy je kryptoměna za tržní hodnotu prodána, uznán zisk z jejího prodeje, a za získané peníze pořízeno jiné aktivum. Oporou tohoto řešení je úprava obsažená v IAS 16 *Pozemky, budovy a zařízení* a lze ji vhodně zajisté aplikovat i na situaci, kdy není pořizován dlouhodobý hmotný majetek

kategorie *Pozemky, budovy a zařízení*. IAS 16 pro nepeněžní sněmu, za předpokladu, že má komerční povahu, stanoví hierarchii, kdy získávané aktivum je oceněno (i) reálnou hodnotou pozbývaného aktiva nebo (ii) reálnou hodnotou nabývaného aktiva, nelze-li určit (i) nebo (iii) účetní hodnotou pozbývaného aktiva, nelze-li určit (i) ani (ii). U kryptoměny by neměl být problém využít (i).

Z IAS 2 je nutné vypíchnout ještě jednu situaci a týká se jiného ocenění, pokud je **zásoba držena komoditním obchodníkem (commodity broker-trader), který nakupuje a prodává komodity pro jiné nebo na jejich vlastní účet**. V takovém případě se nepoužije ocenění v nižší ze dvou, ale IAS 2 umožňuje oceňovat v reálné hodnotě snížené o náklady na prodej, přičemž změna této hodnoty, ať představuje růst (zisk) nebo pokles (ztrátu) je uznána ve výsledku hospodaření v období změny. Není však jasné, zdali je vhodné považovat digitální měnu za komoditu v kontextu IAS 2. Standard v tomto ohledu považuje za komoditu zásoby, které jsou pořízeny za účelem prodeje v blízké budoucnosti s cílem dosažení zisku z fluktuace ceny, případně marže obchodníka. Půjde tedy spíše o situace společnosti – spekulanta, který digitální měnu nakupuje a prodává za peníze a je doložitelný obrát v její držbě. Záměr je třeba deklarovat při pořízení a obecně se tak chovat, nelze zachycení a zobrazení měnit v průběhu držby.

4 Závěr

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že zachycení bitcoinů a dalších kryptoměn a nejen kryptoměn, ale všech postupně se objevujících kryptoaktiv, není jednoznačné. Účetní pravidla celosvětově, nejen tedy IFRS, existenci kryptoměn a realizaci transakcí s nimi nereflktují, neposkytují specifickou úpravu, nařízení či doporučení. Alespoň se již otevřela diskuse formující názory a předběžné závěry. V současnosti při volbě vhodného účetního pravidla je třeba uvážit postavení subjektu, který pořizuje, a účel, proč pořizuje, a provést důkladnou analýzu existujících pravidel s cílem najít nejvhodnější řešení. Přitom se objevují názory, že nejvhodnější je zachycení kryptoaktiva jako nového specifického aktiva v reálné hodnotě s dopadem její změny do výsledku hospodaření. Obdobně jako spekulativní derivát (ale ten je finančním nástrojem, zatímco u kryptoměn bylo zmíněno, že nejsou finančním nástrojem – nevyhovují současné definici). Toto řešení však nevychází z platné úpravy.

Vydeme-li z IFRS, definic a požadavků, které v nich v současnosti existují a které je nutno respektovat, aby bylo možné prohlásit sestavení účetní závěrky v souladu s IFRS, jeví se jako nejvhodnější zachycení kryptoměny jako specifické zásoby ve výši pořizovací ceny, případně v tržní hodnotě, je-li ta nižší, s dopadem ztráty do výsledku hospodaření. Za určitých okolností by bylo možné uvážit odklonění od tohoto přístupu, což bylo nastíněno v obsahu tohoto příspěvku. Pokud tedy účetní jednotka řeší zobrazení kryptoměny (kryptoaktiva) v účetní závěrečné sestavení dle IFRS, je třeba zvážit všechny okolnosti její držby a v kontextu existujících IFRS nalézt nejvhodnější účetní řešení, které by mělo být popsáno v příloze účetní závěrky. Lze jej zajisté považovat za podstatný úsudek učiněný účetní jednotkou, který by měl být vypíchnut a v souladu s IAS 1 okomentován v příloze účetní závěrky.

Současně lze příspěvek uzavřít tím, že započatá diskuse musí nesporně vést k vytvoření všeobecně platného standardu / interpretace vydaného odpovědnou autoritou, v případě IFRS, Radou pro Mezinárodní účetní standardy (IASB), který účetním jednotkám poskytne návod, jak se konzistentně a srovnatelně stavět k zachycení a ocenění kryptoměn v účetních závěrkách.

Dedikace

Tento článek byl připraven za přispění prostředků z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumu, vývoje a inovací na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze v roce 2018.

Literatura

- Berchowitz, Gary. 2017. "Accounting for Cryptocurrency." *PwC UK* (blog). November 28, 2017. <http://pwc.blogs.com/ifrs/2017/11/accounting-for-cryptocurrency.html>.
- Raiborn, Cecily, and Marcos Sivitanides. 2015. "Accounting Issues Related to Bitcoins." *Journal of Corporate Accounting & Finance* 26 (2): 25–34. <https://doi.org/10.1002/jcaf.22016>.
- Venter, Henry. 2016. "Digital currency – A case for standard setting activity. A perspective by the Australian Accounting Standards Board (AASB)." July 20, 2018. http://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/AASB_ASAF_DigitalCurrency.pdf.